

დოკუმენტის შინაარსი

შესავალი და ზოგადი პირობები

- **შესავალი:**
 - ✓ ადგენს საქართველოს მუნიციპალიტეტებისთვის გაიდლაინების და სტანდარტების აუცილებლობას.
 - ✓ წარმოადგენს დოკუმენტის ზოგად სტრუქტურას.
- **ლექსიკონი:**
 - ✓ წარმოადგენს ძირითადი ცნებების ახსნას და აღწერას, მაგალითად, "ბუნებაზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებები", "ლანდშაფტის არქიტექტურა" და "მწვანე დერეფნები" რომლებიც მნიშვნელოვანი ცნებებია და საჭიროებენ საფუძვლიან დაზუსტებას.

I- გაიდლაინები მწვანე და რეკრეაციული სივრცეების განვითარებისათვის

1. მწვანე და რეკრეაციული სივრცეების მნიშვნელობა

- **მიკროკლიმატი და სითბური კუნძულების ეფექტის შემცირება**
 - ✓ აღწერს ურბანული მიკროკლიმატის ფორმირების ფაქტორებსა და მნიშვნელობას, ასევე ურბანული თბო-კუნძულების, როგორც ასეთის ფენომენს და ამ ფენომენების პოტენციურ უარყოფით შედეგებს.
- **ნალექის ბუნებრივი მართვა:**
 - ✓ ხაზს უსვამს იმ ეკოსისტემის მნიშვნელობას და მწვანე ინფრასტრუქტურას, რომელსაც აქვს უნარი შეამსუბუქოს ბუნებრივი საფრთხის უარყოფითი შედეგები, განსაკუთრებული აქცენტი გაკეთებულია გადაჭარბებული ნალექის საკითხზე, რომელიც გამოწვეულია კოკისპირული წვიმებით.
- **მტვრისა და ხმაურის დაბინძურების შემცირება:**
 - ✓ ეს თავი იკვეთს მცენარეული ელემენტების მნიშვნელობას ურბანულ გარემოში ჰაერის ხარისხის გასაუმჯობესებლად, განსაკუთრებული აქცენტი გაკეთებულია მტვრის ნაწილაკების შემცირებაზე.
- **ურბანული ბიომრავალფეროვნების წახალისება:**
 - ✓ ხაზს უსვამს ურბანული ბიომრავალფეროვნების მნიშვნელობას მდგრადი ურბანული განვითარებისთვის როგორც სასიცოცხლო მნიშვნელობის ელემენტს. ის ხელს უწყობს ქალაქების ეკოლოგიურ, სოციალურ და ეკონომიკურ მდგრადობას, რითაც აუმჯობესებს ქალაქის მაცხოვრებლების ცხოვრების ხარისხს.
- **პარკების, ბაღების და საჯარო სივრცეების სოციალური როლი მთლიანად:**
 - ✓ და ბოლოს, უნდა გაკეთდეს განმარტება იმ სოციალურ და ეკონომიკურ ფუნქციებზე, რომლებსაც ურბანული პარკები ასრულებენ მეტროპოლიის საზოგადოებისა და ადგილობრივი თემების განვითარებაში.

დოკუმენტის საწყის თავში მოცემულია მწვანე და რეკრეაციული სივრცეების ყოვლისმომცველი მიმოხილვა, სადაც ხაზგასმულია მათი მთავარი ფუნქცია ურბანული მდგრადობის, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა და სოციალური კეთილდღეობის გაძლიერებაში. ეს სივრცეები გვთავაზობს უამრავ ეკოლოგიურ, სოციალურ და ეკონომიკურ უპირატესობებს.

ეს თავი შეიცავს ზოგად ინფორმაციას და მიმოხილვას ურბანიზაციისა და კლიმატის ცვლილებასთან დაკავშირებული არასასურველი შედეგების შესამცირებლად ურბანული მწვანე და რეკრეაციული სივრცეების ძირითადი ფუნქციის შესახებ.

განსახილველი დოკუმენტი მნიშვნელოვან აქცენტს აკეთებს თანამედროვე და მდგრად მიდგომებზე, რომლებიც პირდაპირ კავშირშია ქალაქის ურბანულ გარემოსთან და მისი თემის კეთილდღეობასთან.

ეს თვალსაზრისი ხაზს უსვამს კლიმატის ცვლილებისა და ბუნებრივი ფენომენების გამო გამოწვეულ მდგომარეობას, რომელიც ხშირად საფრთხეს უქმნის ყველაზე დაუცველ დემოგრაფიულ ჯგუფებს, კერძოდ მოხუცებს და ბავშვებს. უფრო მეტიც, ის განმარტავს სოციალურ და ეკონომიკურ ფაქტორებს, რომლებიც არსებითად არის დაკავშირებული ურბანულ სივრცესთან და მის თანმხლებ უთანასწორობებთან და მმართველობის საკითხებთან.

2. რეკრეაციული და გამწვანებული სივრცეების კატეგორიები და მახასიათებლები

- **პარკებისა და ღია სივრცეების სისტემის შესახებ:**
 - ✓ აღწერს პარკებისა და რეკრეაციული სივრცეების სისტემის კომპონენტებს და მთლიანობაში მათი გააზრების, დაგეგმვისა და მართვის მნიშვნელობას.
- **პარკების კატეგორიები:**
 - ✓ ამ თავში ჩამოთვლილია სხვადასხვა პარკები და რეკრეაციული სისტემის ნაწილები.
- **ინვენტარის საჭიროება:**
 - ✓ საქართველოს ქალაქებსა და დასახლებებში პარკებისა და რეკრეაციული სისტემებისადმი ერთიანი დაგეგმვისა და მიდგომის არარსებობის გათვალისწინებით, ამ თავის მიზანია დაეხმაროს მუნიციპალიტეტებს თავიანთი ქალაქების მწვანე ინფრასტრუქტურის ინვენტარიზაციის ინიცირებასა და არსებული ხარვეზების იდენტიფიცირებაში.

მეორე თავში მოცემულია ზოგადი დაგეგმვის მიდგომების მიმოხილვა, რომელიც ქმნის ჩარჩოს პარკებისა და რეკრეაციული ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის და ანალიზისთვის. პარკის სისტემა შეიძლება იყოს კონცეპტუალიზებული, როგორც მწვანე სივრცეების ქსელი, რომელიც ერთმანეთთან არის დაკავშირებული საცალფეხო ბილიკებით, ხიდეებითა და ველოსიპედის მარშრუტებით, ურბანული ხარისხისა და მდგრადობის გაზრდის მიზნით. აუცილებელია სისტემის შიგნით არსებული ყველა მწვანე და რეკრეაციული ინფრასტრუქტურის მკაფიო, მაგრამ ურთიერთდაკავშირებული როლის აღიარება, რაც ხაზს უსვამს ზუსტი განმარტებისა და გამოყენების აუცილებლობას.

მომდევნო ქვეთავი ასახავს მწვანე სივრცეების კატეგორიებსა და ტიპოლოგიას, მათ დანიშნულ მიზნებს, მათ ურთიერთობას ბუნებრივ გარემოსთან და ურბანულ სივრცესთან. მათ შორის, საილუსტრაციოდ, ურბანული პარკის ტიპოლოგია და მისი იერარქია, მწვანე დერეფნები და სარტყლები და ა.შ.

მნიშვნელოვანი ნაწილი ეთმობა მწვანე ინფრასტრუქტურის ინვენტარიზაციის საჭიროებას და ინსტრუმენტებს. დეფიციტის იდენტიფიცირების პირველი ნაბიჯი არის მწვანე ფართების ამჟამინდელი მდგომარეობის შეფასება, არსებული პარკებისა და ღია სივრცეების დოკუმენტირება, GIS რუკების გამოყენება, ინფრასტრუქტურის მდგომარეობის შეფასება, არასაკმარისად ათვისებული ფართების იდენტიფიცირება.

შემდეგ განხილულია დეფიციტის აღმოფხვრა ურბანული დაგეგმარების ღონისძიებებით დიდი დეფიციტის შემთხვევაში, არასაკმარისად ათვისებული ტერიტორიების გამწვანება, ზონირების რეგულაციების შემოღება, კერძო გამწვანების სტიმულირების შემოღება.

II- სტანდარტები მწვანე და რეკრეაციული სივრცეებისთვის

3. დაგეგმვისა და განრიგის შედგენის სტანდარტები

- **საბავშვო მოედნები:**
 - ✓ აღწერს სათამაშო მოედნების მნიშვნელობას სკოლამდელი ბავშვებისთვის და თამაშის როლს მათ განვითარებაში, ასევე განხილულია ასაკის შესაბამისი დიზაინი და სათამაშო მოედნების განვითარება.
- **ხელმისაწვდომობა და უნივერსალური დიზაინი:**
 - ✓ ტექსტში ასახულია უნივერსალური დიზაინის პრინციპები და მათი მნიშვნელობა დიზაინის სფეროში. გარდა ამისა, ჩამოთვლილია კონკრეტულ ნაბიჯები, რომლებიც დაკავშირებულია არსებული პარკის აუდიტის ჩატარებასთან ან პარკის ნულიდან დაპროექტებასთან.
- **სქესის/ასაკის მეგობრული გარემო:**
 - ✓ სქესის მიმართ მგრძნობიარე დაგეგმვის განყოფილება განსაკუთრებით საინტერესოა, რადგან ის ხაზს უსვამს კონტექსტის სპეციფიკურ ფაქტორებს და საუკეთესო პრაქტიკას იმის საილუსტრაციოდ, თუ როგორ შეიძლება ამ ასპექტმა გავლენა მოახდინოს საზოგადოების კონკრეტულ ჯგუფზე. აუცილებელია ვაღიაროთ, რომ დიზაინის გარდა, მიზნის მისაღწევად საჭიროა კონკრეტული პროგრამების მართვა და განხორციელება.
- **მოხუცებისთვის ადაპტირებული გარემო:**
 - ✓ სოციალური ურთიერთკავშირი და კომუნიკაციისთვის გამოყოფილი სივრცეების უზრუნველყოფა არის ძირითადი მოტივატორი ინდივიდებისთვის, რომ მოინახულონ პარკები და სხვა საჯარო ადგილები. აუცილებელია გავაცნობიეროთ ხანდაზმული პირების სოციალური ურთიერთკავშირი და გამოცდილების გაზიარების აუცილებლობა და ხელი შევუწყოთ ამას სხვადასხვა გზით.
- **მდგრადი სარწყავი და სადრენაჟო სისტემები:**
 - ✓ აღწერილი ლანდშაფტის დიზაინის მიმდინარე ტენდენციები ხაზს უსვამს ადგილობრივ სახეობებს და/ან ადგილობრივ კლიმატთან ადაპტირებული ჯიშებს და არა ეგზოტიკურ სახეობებს. სწორედ მდგრადი და მარტივი მოვლის თვალსაზრისითაა შესაძლებელი ხარჯების შემცირება, სარწყავი წყლისა და ენერგიის დაზოგვა ან ზედმეტად ნოტიო ადგილებში ნალექების მდგრადი მართვა.

მცენარეების მორწყვის კუთხით განიხილება რამდენიმე ალტერნატივა, მათ შორის სარწყავი სისტემები ავტომატური სარწყავი ფუნქციით, მიწისქვეშა ქსელით და წყლის შესხურების წერტილებით, გარდა ამისა, საჭიროების შემთხვევაში აუცილებელია სწრაფი შეერთების წერტილების მოწყობა ხელით მორწყვის უზრუნველსაყოფად, განსაკუთრებით ზაფხულის ცხელ დღეებში. რთულ რელიეფზე დეკორატიული მცენარეულობის მორწყვისთვის, სადაც ავტომატური სარწყავი სისტემა შეიძლება არაეფექტური იყოს, შესაძლოა საჭირო გახდეს წვეთოვანი სარწყავი მეთოდის გამოყენება. ეს მეთოდი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ახალი მცენარეების დარგვისას.

დოკუმენტის მეორე ნაწილი განსაზღვრავს სტანდარტებს პარკებისა და რეკრეაციული ინფრასტრუქტურის კონკრეტული ასპექტებისთვის. ეს სტანდარტები მოიცავს უსაფრთხოებას, მოსახერხებელ და კომფორტულ დიზაინს, ასევე უნივერსალურ და სამართლიან გამოყენებას.

მაგალითად, განხილულია სათამაშო მოედნების როლი და მნიშვნელობა იმ არგუმენტით, რომ კარგად შემუშავებული სათამაშო მოედნები ხელს უწყობს ბავშვის განვითარებას, სოციალურ ურთიერთკავშირი და ინკლუზიურობას. ვარაუდობენ, რომ ქალაქებმა პრიორიტეტი უნდა მიანიჭონ უსაფრთხო, მიმზიდველ და ხელმისაწვდომ სათამაშო მოედნებს, რათა ხელი შეუწყონ ბავშვების ფიზიკურ, გონებრივ და სოციალურ კეთილდღეობას.

4. განვითარებისა და მართვის პოლიტიკა

- **მოვლა და ექსპლუატაცია:**

- ✓ პარკის მოვლა-პატრონობა მოითხოვს მუდმივ მუშაობას, რომელზეც დამოკიდებულია საჯარო სივრცეების ხარისხი, სისუფთავე და უსაფრთხოება. იგი მოიცავს, ზოგადად, პარკის ობიექტების ინსპექტირების სამ ტიპს: ვიზუალურ და ფუნქციონალურ შემოწმებას, წლიურ - საბაზისო შემოწმებას და სათამაშო და სპორტული აღჭურვილობის და სხვა (მათ შორის დამხმარე) ობიექტების სტრუქტურული მდგრადობის შემოწმებას.

- **უსაფრთხოება:**

- ✓ უსაფრთხოების საკითხი ეხება სხვადასხვა გამოსაყენებელ სტრატეგიებს და ხაზს უსვამს სოციალური კონტროლის მნიშვნელობას და დიზაინის ეფექტურობას. პარკების სამართლებრივი დაცვის ხელშეწყობა მათი ოფიციალური სტატუსი და ფუნქციონალური ზონირების განხორციელება, მიუხედავად მათი კერძო საკუთრების სტატუსისა. უსაფრთხო და ვანდალიზმისგან თავისუფალი გარემოს შენარჩუნება მოითხოვს მრავალმხრივი მიდგომის განხორციელებას, რომელიც მოიცავს სტრატეგიებს, როგორიცაა ვიდეოთვალთვალი, განათების სისტემები და მუდმივი მონიტორინგი.

- **საჯაროობისა და ინკლუზიურობის უზრუნველყოფა:**

- ✓ სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, რომ საჯარო პარკები იყოს ხელმისაწვდომი, სტუმრებზე ორიენტირებული და ინკლუზიური საზოგადოების ყველა წევრისთვის, განურჩევლად ასაკისა, სქესის, შესაძლებლობებისა თუ სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობისა. საჯაროობისა და ინკლუზიურობის უზრუნველყოფა საუკეთესოდ მიიღწევა პარკების დიზაინის, მართვისა და პოპულარიზაციის გზით, რაც ხელს უწყობს მრავალფეროვან მონაწილეობას და თანაბარ ხელმისაწვდომობას.

ქალაქებში, სადაც მოსახლეობის უფრო მაღალი სიმჭიდროვეა, სადაც ასევე ხდება უფრო მეტი ვიზიტორის მიღება, მათ შორის ტურისტები, მოსალოდნელია, რომ მოთხოვნები მუნიციპალურ სერვისებზე შესაბამისად უფრო მაღალი იქნება. დოკუმენტის ბოლო ნაწილი განიხილავს მენეჯმენტისა და ადმინისტრაციის მნიშვნელოვან საკითხებს, მათ შორის: ყოველდღიური მოვლა და სამუშაოები, უსაფრთხოება და დაინტერესებული მხარეების ჩართულობა:

დასკვნითი შეჯამება

მწვანე და რეკრეაციული სივრცეები აძლიერებს ურბანულ მდგრადობას, აუმჯობესებს ჯანმრთელობას, ხელს უწყობს ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებას და ხელს უწყობს ეკონომიკურ ზრდას. კარგად დაგეგმილ მწვანე ინფრასტრუქტურაში ინვესტიცია მთავარია მდგრადი, საცხოვრებელი და აყვავებული ქალაქების შესაქმნელად.

საქართველოს მუნიციპალიტეტებში მწვანე და რეკრეაციულ ზონებს არ გააჩნია ორგანიზება, მართვა და სამართლებრივი ზედამხედველობა. არ არსებობს მკაფიო გაიდლაინები ან

სტანდარტები პარკებისა და რეკრეაციული ინფრასტრუქტურის გრძელვადიანი დაგეგმვის, განხორციელებისა და მოვლისთვის.

ეს სახელმძღვანელო გზამკვლევა მუნიციპალური უწყებების, კერძო ორგანიზაციებისა და სპეციალისტებისთვის, რომელიც მოიცავს ორ ძირითად მიმართულებას: **სახელმძღვანელო განვითარებისთვის** - მნიშვნელობა, იერარქია და მწვანე სივრცეების ურთიერთობები. **სტანდარტები მწვანე სივრცეებისთვის** - დაგეგმვა, დიზაინი, მართვა და მოვლა.

ტექსტის მნიშვნელოვანი ნაწილი ეძღვნება მწვანე ინფრასტრუქტურის ინვენტარიზაციის აუცილებლობას და საშუალებებს. დეფიციტის იდენტიფიცირების საწყისი ნაბიჯი არის მწვანე სივრცეების ამჟამინდელი მდგომარეობის შეფასება, არსებული პარკებისა და ღია სივრცეების დოკუმენტირება, GIS რუკების გამოყენება, ინფრასტრუქტურის მდგომარეობის შეფასება და არასაკმარისად ათვისებული ფართების იდენტიფიცირება.

შედეგად დისკუსია ეხება დეფიციტის აღმოფხვრას ურბანული დაგეგმარების ღონისძიებების მეშვეობით, განსაკუთრებით ხაზგასმულია მნიშვნელოვანი დეფიციტის შემთხვევები და არასაკმარისად ათვისებული ტერიტორიების გამწვანება, მათ შორის, ცარიელი ფართები, სახურავები და ქუჩების კიდეები, როგორც ჯიბის პარკები ან ურბანული ბაღები. ასევე რეკომენდირებულია ზონირების რეგულაციების შემოღება, რომელიც ითვალისწინებს ვალდებულებებს ახალი განაშენიანებისთვის საზოგადოებრივი მწვანე ფართების უზრუნველყოფის მიზნით. გარდა ამისა, გასათვალისწინებელია კერძო გამწვანების წახალისება, იმ ბიზნესებისთვის და მაცხოვრებლებისთვის, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან მცირე მწვანე სივრცეების განვითარებით.

დოკუმენტის მეორე ნაწილი მოიცავს სტანდარტებს, რომლებიც ეხება პარკებისა და რეკრეაციული ინფრასტრუქტურის სპეციფიკურ ასპექტებს, მათ შორის უსაფრთხოებას, მოხერხებულ და კომფორტულ დიზაინს, ასევე უნივერსალურ და სამართლიან გამოყენებას. მაგალითად, აქ ასახულია სათამაშო მოედნების როლი და მნიშვნელობა, იმის გათვალისწინებით, რომ კარგად შემუშავებული სათამაშო მოედნები ხელს უწყობს ბავშვთა განვითარებას, სოციალურ ურთიერთკავშირს და ინკლუზიურობას.

დოკუმენტის ბოლო ნაწილი ეხება მენეჯმენტისა და ადმინისტრირების მნიშვნელოვან საკითხებს. რეკრეაციული სივრცეების მართვა, განსაკუთრებით დიდი ქალაქის პარკები, მოითხოვს მკაფიო მიდგომას. საქართველოში მხოლოდ ორი ურბანული პარკი, ვაკის პარკი თბილისში და ბათუმის ბულვარი, არის საკუთარი ადმინისტრაციის ქვეშ. საზოგადოებრივი მწვანე ტერიტორიების და პარკების მოვლა განსხვავებულია საქართველოს მუნიციპალიტეტებში, პრაქტიკა ყალიბდება ისეთი ფაქტორებით, როგორიცაა ქალაქის ზომა, ურბანიზაციის დონე, განვითარების ტენდენციები, კლიმატი და სხვა გარემო პირობები.

პარკების მოვლა საჭიროებს განუწყვეტელ ძალისხმევას საჯარო სივრცეების ხარისხის, სისუფთავისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად. ინსპექტირების სამმხრივი სისტემა გამოიყენება პარკის ობიექტებისთვის (მაგ. სათამაშო მოედნები, სპორტული საინჟინრო ინფრასტრუქტურა): (i) ვიზუალური და ფუნქციონალური შემოწმება ტარდება ყოველწლიურად, (ii) ტარდება ძირითადი შემოწმება და (iii) სათამაშო და სპორტული აღჭურვილობის სტრუქტურული სტაბილურობის შემოწმება, სხვა ობიექტებთან ერთად (დამხმარე სტრუქტურების ჩათვლით).

და ბოლოს, პარკები უფრო უსაფრთხო ხდება **კარგი დიზაინის, უწყვეტი აქტივობისა და სოციალური კონტროლის** წყალობით, ვიდრე მკაცრი კანონის აღსრულებით. **სქესზე**

ორიენტირებული დაგეგმვისა და ხელმისაწვდომი ბილიკების შერწყმა აძლიერებს უსაფრთხოებას და ხელს უწყობს საჯარო სივრცის ინკლუზიურ გამოყენებას.

იმისათვის, რომ გვექონდეს კარგი და ფუნქციონალური პარკები და მათი სისტემები, საჭიროა დაიგეგმოს და ამოქმედდეს პროგრამა, რომელიც დაფუძნებულია ფართო თანამონაწილეობაზე.